

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Lennart Olsson
0521-605456
070-2124011
lennart.olsson@o.lst.se

Beslut om bildande av naturreservatet Äramossen i Ulricehamns kommun

Innehåll

Länsstyrelsens beslut
Syftet med naturreservatet
Föreskrifter för naturreservatet
Uppgifter om naturreservatet
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Skälen för Länsstyrelsens beslut
Ärendets handläggning
Upplysningar
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutslista
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan med bilagor
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Hur man överklagar
Bilaga 6. Sändlista

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Äramossen
Objektnummer:	2004528
Kommun:	Ulricehamn
Län:	Västra Götaland
Natura 2000-beteckning:	SE0530214
Lägesbeskrivning:	7 kilometer OSO Ulricehamns tätort
Ungefärlig mittpunkt	640670/136525
Ekonomisk karta:	7d1c; 7d1d; 7d0c
Areal:	487
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
Naturgeografisk region:	11. Sydsvenska högländets och smålands- terrängens myrrika västsida.
Fastigheter och ägare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
Nyttjanderättsinnehavare:	Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)
IUCN-kategori	Ia, Strikt Naturreservat
Objektskategori	Myr

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara **Naturreservatet Äramossen**.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Länsstyrelsen utser Västkoststiftelsen som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara ett naturligt och opåverkat våtmarksområde, med förekomst av en rad olika typer av mossar, kärr och sumpskogar;
- bevara ett område av vetenskapligt värde och utveckla miljöer av betydelse för flora och fauna knutna till våtmarker;
- bevara ett stort myrområde av betydelse som utflyktsmål och studieobjekt och göra det mer tillgängligt för allmänheten;
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000. Följande naturtyper ingår och skall bevaras i gynnsamt tillstånd:
 - 7110 Högmossar.
 - 7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn.

Syftet skall tryggas genom att:

- området skyddas mot olika former av exploatering;
- skogsbruk förbjuds i randskogar, sumpskogar och på myrholmar;
- delar av området görs mer lättillgängligt för allmänheten;
- laggkärr och diken som avvattnar området skyddas så att myrens hydrologi bevaras;
- ungskogar och avverkningsytor sköts så att en lövrik blandskog med rik förekomst av död ved utvecklas;
- anordningar för friluftslivet som P-plats, vandringsled och utsiktstorn anläggs.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet.
Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Uppföra byggnad, mast, antenn, vindkraftverk, eller annan liknande anläggning.
2. Uppföra stängsel eller annan hägnad.
3. Anlägga väg eller parkeringsplats.
4. Anlägga luft- eller markledning.
5. Anordna upplag.
6. Borra, gräva, schakta, tippa eller fylla ut.
7. Dika, dikesrensa, dämma, muddra eller vidta annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
8. Bedriva täkt av berg, sten, grus, sand, lera, matjord eller torv.
9. Avverka träd, gallra, röja, ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle eller utföra annan skogsvårdsåtgärd.
10. Tillföra växtnäringssämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
11. Kalka.
12. Bedriva jakt på tjäder och orre.

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

13. Upplåta mark för orientering eller annan idrottstävling med undantag för skidspår.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- När förvaltaren eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för att motverka insektsskador på omgivande skogar. Åtgärder ska då utföras enligt de riktlinjer som anges i skötselplanen.
- Vid reparation av, och underhållsröjningar för, befintliga luftledningar. Markskador ska då undvikas.
- Vid nedgrävning av befintliga luftledningar. Samråd ska dock ske med Länsstyrelsen senast sex veckor innan åtgärd.
- Vid reparation och underhåll av befintliga vägar.
- Befintliga siktgator för jakt får underhållas utan hinder av pkt 9.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas.

1. Utmärkning av naturreservatet.

2. Anläggande av parkeringsplats, vandringsleder och utsiktstorn samt uppsättande av informationstavlor enligt fastställd skötselplan.
3. Anläggande av gömsle, orrkoja.
4. Utförande av skötselåtgärder enligt fastställd skötselplan, som igenläggning av diken och naturvårdande röjningar i ungskogar.
5. Uppföljning av kvalitetsmål enligt fastställd skötselplan.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. Framföra motordrivet fordon annat än i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älgdagare eller motsvarande.
2. Göra upp eld; förbudet avser inte användning av stormkök eller motsvarande.
3. Störa djurlivet t ex genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära boplatser.
4. Medföra ej kopplad hund eller annat lösgående husdjur. Föreskriften gäller ej jägare med jakträtt vid jakt.
5. Utan tillstånd från Länsstyrelsen sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte när förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.

Beskrivning av naturreservatet

Natur och kulturhistoriska värden

Äramossen består av ett myrkomplex med en sammanlagd myryta av cirka fyra kvadratkilometer. Den är belägen i Ulricehamns kommun ca åtta kilometer ostsydost om centralorten. Mossen ligger på en högplatå strax söder om Västergötlands högsta punkt och mosseplanetets högsta delar når 325 m.ö.h. I reservatet ingår förutom själva Äramossen också den s.k. Rullamosen i söder och en del mindre våtmarker, omgivande sumpskogar, myrholmar och randskogar.

Det största öppna mosseplanet är den västra delen av Äramossen med en yta på cirka hundra hektar. Här finns en koncentriskt välvd högmossa med ett stort antal gölar i den centrala delen. I norr är laggen påverkad av dikningar och några mindre torvgravar förekommer längs kanten. Norra delen av myren är ganska torr med ljung, klockljung, tuvdun och tuvsäv som dominerande arter. I den centrala och högst belägna delen av mossen finns ett 70-tal smågölar, varav de största har en yta av ca 200 kvadratmeter. Gölarna har ofta en bård av kallgräs längs kanten och är viktiga inte minst för fågellivet. Det är i gölkomplexet som smålommen och grönbenan har häckat. På de

öppna mosseplanen finns bland annat ängsbiplärka, ljungpipare och gulärla. De utnyttjas också som spelplats för orrar.

Den östra delen av Äramossen är något mindre och saknar inslag av gölar. Mosseplanet är jämnare och med ett markant drag i söder. Denna del är inte alls påverkad av dikning eller torvtäkt. Här finns välutvecklade laggkärr med en karaktäristisk vegetation.

Den södra delen av myrkomplexet, Rullamossen har ganska stora ytor med kärrvegetation och en ställvis rikare vegetation med förekomst av den sällsynta orkidén mossnycklar.

Myrholmar och fastmarksuddar är bevuxna med grandominerad skog som i några avsnitt är förhållandevis orörd. Randskogarna hyser fågelarter som järpe, tjäder och sparvuggla. Såväl tjäderspel som orrspel förekommer inom reservatet. Båda arterna häckar dessutom regelbundet.

Friluftsliv

Området utnyttjas idag inte i någon större utsträckning av det rörliga friluftslivet. Genom sin närhet till Ulricehamns tätort har det en viss betydelse som studieobjekt. Här bedrivs också en del jakt företrädesvis efter klövvilt. Området besöks också av ornitologer.

Markanvändning

I området finns spår av utdikningar som genomfördes under 1800-talet då delar av torvmarken utnyttjades som åker. Torvtäkt i begränsad omfattning har också bedrivits i några randområden och längs Fagaredsån. Ingreppen i myrmarken är små och bedöms inte ha medfört några betydande förändringar i myrens hydrologi. De utdikade områdena underhålls inte längre och är på väg att återförsumpas.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Planeringsbakgrund

Större delen av reservatsområdet har angetts som riksintressant för naturvården (NRO14162) beroende på att området utgör ett framstående exempel på myrkomplex med högmosseparti och kärrmosaik och i huvudsak är opåverkat.

I kommunens översiktplan anges området med Äramossen som ett stort opåverkat område och är utpekat som ett riksintresse för naturvård.

Regeringen har föreslagit större delen av reservatsområdet till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter. Området (SE0530214) kommer därigenom att ingå i Natura 2000-nätverket av skyddade områden. Arbetet med att ta fram en bevarandeplan för området pågår.

Delar av området har utpekats som statligt skyddsvärd skog i Naturvårdsverkets rapport 5340.

Ärendets handläggning

Äramossen inventerades redan 1981. Reservatsbildningen påbörjades 2006 omedelbart efter det att området föreslagits till Natura-2000 område. Information och förankring av Natura-2000 området bland berörda markägare genomfördes under hösten 2005, bland annat genom möten med markägarna. Anledningen till att ärendet aktualiserades 2006 var att försäljning av några större fastigheter i området planerades. Genom reservatsbildningen gavs Länsstyrelsen möjlighet att agera mer aktivt i markfrågorna. Under våren och sommaren 2006 har alla markägare kontaktats och ytterligare ett markägarmöte hölls i augusti 2006 då frågor som gällde reservatsbildning, värdering och förhandling behandlades.

Berörda mark- och sakägare har i februari 2007 förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Ulricehamns kommun och Skogsstyrelsen.

SGU, LRF, Naturskyddsföreningen, Västergötlands Ornitologiska förening m fl har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Sven Axelsson ägare till Kinnared 8:1 har lämnat synpunkter på reservatsgränsen, som han anser går för långt upp i skogsmarken, förslaget till anläggningar samt pekat på risken för barkborrespridning från reservatet.

Eftersom fastigheten köpts in och nybildats efter de inledande samråden om reservatsbildningen, har Länsstyrelsen efter remisstiden i fält gått igenom synpunkterna från markägaren och i samförstånd genomfört gränsjusteringar som innebär att skyddszonerna mot omgivande skogsmark minskats. För anläggningarna för friluftslivet har ett nytt förslag tagits fram i samråd med markägaren och kommunen. Genom ett undantag från reservatsföreskrifterna förtydligas att förvaltaren kan vidta åtgärder för att skydda omgivande skogar från barkborreangrepp exempelvis vid omfattande stormskador.

Jonny Hallberg, Fagrared 2:1 påpekar att föreskrifterna inte får utgöra hinder för att underhålla siktgator och jaktorn. Han ifrågasätter också förbudet mot jakt på skogshöns samt påpekar att mossen kan ha ett värde som framtida brännrotreserv.

Föreskrifterna har justerats så att de inte utgör hinder för underhåll av siktgator och jaktorn. Enligt Länsstyrelsen bedömning följer föreskrifterna avseende jakt på skogshöns av att området är ett Natura 2000 område av värde för bl.a. tjäder och orre. De införs eftersom det inte är uppenbart att

bestånden klarar sig bra om de utsätts för jakt. Ersättning för reservatsin-
trånget avser enligt gällande lagstiftning bara pågående markanvändning till
vilken en eventuell framtida torvbrytning inte räknas.

Vattenfall har lämnat synpunkter på föreskrifterna och lämnat förslag till
förändringar som underlättar för underhåll av ledningar i området.

Undantag från föreskrifterna har införts för att underlätta framtida skötsel,
underhåll samt nedgrävning av luftledningar.

Ulricehamns kommun konstaterar att förslaget ligger väl i linje med inten-
tionerna i kommunens översiktsplan och att föreskrifter och avgränsningar
är väl avvägda. Kommunen framför önskemål om att reservatet bör kunna
nås med hjälp av planerade cykelleder samt lämnar synpunkter på planerade
anläggningar för friluftslivet.

Mot bakgrund av kommunens remissvar och berörd markägares synpunkter
har Länsstyrelsen haft förnyat samråd med kommunen och markägaren och
därefter justerat förslaget. Det nya förslaget innebär att "entren" till mossen
och en observationsplattform lokaliseras till västra delen av Äramossen och
att en P-plats anläggs i anslutning till allmänna landsvägen väster om mos-
sen.

SGU anser att ett reservatsskydd är positivt från grundvattenssynpunkt, men
att de geologiska förhållandena beskrivs alltför knapphändigt i skötselpla-
nen. Avsnitten om geologi och hydrologi har därför utvecklats ytterligare i
skötselplanen

Skogsstyrelsen ser positivt på bildandet av naturreservatet och har inget att
erinra.

Västergötalands botaniska förening tillstyrker bildandet och lämnar kom-
pletterande uppgifter om floran.

Ulricehamsbygdens naturskyddsförening påpekar att randskogsområdena
kring reservatet är i minsta laget om reservatet skall fungera som refugie för
hotade och sällsynta arter. Föreningen anser att området är attraktivt som
utflyktsmål och att konflikter mellan besökande och jägare begränsas ge-
nom information och begränsningar av antalet jaktdagar.

Ulricehamns fågelgrupp välkomnar reservatsbildningen eftersom Äramos-
sen är känd som en av de fågelrikaste mossarna i regionen. Reservatet om-
fattar de viktigaste delarna, även om omkringliggande skogar i större ut-
sträckning kunde fått ingå.

Länsstyrelsen har förståelse för synpunkterna angående behovet av bredare
skyddszoner i omkringliggande skogsmark, men bedömer att de föreslagna
skyddszonerna är anpassade till de mycket begränsade naturvärden som
finns i många av randskogarna. Eventuella konflikter mellan jägare och öv-

rigt friluftsliv bör i första hand lösas genom ömsesidigt hänsynstagande och information i samband med pågående jakt.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Äramossen utgör ett för landet framstående exempel på myrkomplex med olika typer av högmossar. Opåverkade, väl utvecklade högmossar av denna karaktär är hydrologiskt och geologiskt intressanta. Här finns såväl koncentriskt som excentriskt välvda mosseplan med välutvecklade gölar som plattformigt välvda mosseplan. Laggkärren är bitvis välutvecklade och i myrkomplexet ingår ett flertal fattigkärr, några medelrikkärr och ett flertal sumpskogar av olika typer.

Syftet med reservatet är att bibehålla ett naturligt, opåverkat våtmarksområde med tillhörande sumpskogar, naturskogsartade myrholmar och randskogar och därigenom bevara och utveckla förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv. Reservatet ger allmänheten bättre möjligheter att uppleva ostörd natur och en säregen naturtyp.

Äramossarna är botaniskt intressanta med den för Västsverige karakteristiska våtmarksfloran och zoologiskt intressanta på grund av sina förutsättningar för fauna och flora knutna till orörda våtmarksmiljöer. Ett flertal skyddsvärda fågelarter är observerade på de öppna mosseplanen, kärrytorna eller i dess kantzoner. Vegetationen i kantzonerna har stor betydelse för flera arter, exempelvis tjäder. Genom sin särpräglade natur och närheten till större tätorter är området av viss betydelse för friluftslivet.

De centrala delarna av Ära och Rullamossarna utgör ett Natura 2000-område som hyser viktiga populationer av tjäder och orre, arter som omfattas av fågeldirektivet. Jakt kan enligt direktivet godtas endast om det kan styrkas att arterna i fråga förekommer i tillräckligt livskraftiga populationer och har en gynnsam bevarandestatus i den trakt där reservatet planeras. Underlaget är i detta fall bristfälligt och det är inte uppenbart att jakten på och kring mossarna kan bedrivas undan att påverka bestånden negativt. Försiktighetsprincipen medför att ett jaktförbud för tjäder och orre därför införs.

En förutsättning för att naturvärdena i områdets skogsmiljöer skall bevaras och utvecklas är att de skyddas mot olika former av exploatering och att myrholmarnas naturskogsmiljöer i huvudsak tillåts utvecklas fritt. Skogsbruk på de centrala myrholmarna medför också risk för körskador och outhållbara betydande ingrepp i landskapsbilden. Det är också viktigt att områdets hydrologi inte påverkas och att tidigare anlagda diken tillåts växa igen.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken samt kommunens översiktsplan. Genom reservatsbildningen omfattas hela Natura-2000 området och dess randområden av föreskrifter och

skötselplan. Därigenom kan ersättningsfrågorna för enskilda markägare lösas och riktlinjer för skötsel och verksamheter i närområdet fastställas.

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålet "Myllrande våtmarker".

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med reservatet. Om det finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Insektsangrepp m.m.

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- För att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd. Undantag är verksamheter eller åtgärder som direkt hänger samman med, eller är nödvändig för, skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna tillstånd endast om vissa villkor är uppfyllda. (7 kap 28a, 28b och 29 §§ miljöbalken).
- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.

- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskyddsförordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Väst kuststiftelsen. Förvaltningen ska ske i samverkan med Ulricehamns kommun, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och berörda markägare.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Ulricehamns Tidning och Borås Tidning.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4:1.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat. Lennart Olsson, naturvårdsenheten har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, antikvarie Lisa Ragnarsson länsarkitekt Kerstin Sondén och länsjurist Erland Josefson.

Göran Bengtsson

Lennart Olsson

